

Posudek vedoucí na magisterskou diplomovou práci Bc. Karoliny Krejčířkové „Římský šperk a jeho zobrazení na památkách zaalpských provincií“, FF UK Praha 2014, 91 + 8 str., 56 obr.

Autorka si stanovila jako téma své práce studium ikonografických pramenů k římským šperkům, speciálně římsko-provinciálních funerálních památek. Ty potom srovnává s reálnými nálezy římských šperků, které přehledně člení do jednotlivých variant, odlišujících se tvarovými nebo dekorativními prvky. Vzhledem k tomu, že náhrobky nezachycují často celé postavy, ale pouze jejich horní polovinu, přizpůsobuje se tomuto faktu i výběr probíraných typů šperků. Hned v úvodu je třeba konstatovat, že úkol, který si diplomantka zvolila, je nelehký, protože jednak reliéfní zobrazení zemřelých neumožňuje zachytit ozdobný předmět z více pohledů a zároveň - nebo hlavně - jeho přesnou identifikaci znesnadňuje mnohdy nižší kvalita provedení těchto památek. To ostatně zmiňuje autorka již v úvodu své práce a několikrát se k tomuto faktu příležitostně vrací i v dalším výkladu. Skutečnost, že se s touto překážkou dokázala poměrně úspěšně vyrovnat, hovoří v každém případě v její prospěch.

První kapitola je věnována kromě jiného specifické mužských šperků, které slouží v první řadě jako manifestace společenského postavení majitele, nikoliv jako prvek ozdobný; možná mohla být zmíněna rovněž funkce apotropaická (magická), která ke šperkům neodmyslitelně patří bez ohledu na pohlaví. Ve výčtu šperků - ozdob, které se používaly jako vojenská vyznamenání, zde chybí faléry, které jsou potom zmiňovány v dalším textu, i když v tomto případě nejde o šperk v pravém smyslu slova. V další části práce jsou popisovány římsko-provinciální oděvy, které jsou s použitými šperky úzce spojeny; s rozdělením na oděvy typické pro západní provincie a oblast noricko-panonskou (pro posledně jmenované představuje základní práci publikace J.Garbsche, s níž autorka také pracovala).

Od 3. kapitoly se autorka začíná již věnovat jednotlivým typům šperků (náhrdelníky, náušnice, prsteny, náramky, spony). První část každé kapitoly tvoří podrobně vypracovaný přehled variant od jednotlivých typů, k níž jsou pak připojeny informace týkající se ikonografických pramenů, tedy výčet a rozbor památek, na nichž se některé varianty podařilo identifikovat. V podkapitole 3.3.1. nazvané „Náhrdelníky z navlékaných perel, se zasazenými kameny“ je zařazen řetízek zobrazený na obr.9:2, který tvoří pouze drátěné články. Ke str.31: duté závěsky se vyplňovaly nějakou hmotou (smůla apod.) nejen proto, aby nebyly příliš lehké, jak uvádí autorka, ale také proto, aby se vzhledem k minimální tloušťce zlatého plechu nedeformovaly; str.33 : poslední odstavec – „ ..na hrudi spíná spodní oděv...další spona, zpravidla destičkovitou nebo kolínkovitou“; str.41 (4.3) – náušnice s esovitě prohnutým háčkem se objevují již v helénismu. K některým variantám autorkou uváděných šperků, zejména náušnic, bychom našli paralely i v českých sbírkách – na příklad typy s terčíkem nebo polokouličkou na kruhu jsou ve sbírce Národního muzea, při čemž posledně jmenovaný pár byl nalezen u Plovdivu (Ondřejová, I., Der Schmuck des

Nationalmuseums in Prag, Graecolatina Pragensia 1974, Nr.32-35), závěsek v podobě hroznu je použit na náušnici pocházející z okolí Pantikapaia, která se dnes nalézá ve sbírkách Západočeského muzea v Plzni (Ondřejová, I., Les bijoux Antiques du Pont Euxin Septentrional, UK Praha 1975, No 48). Prsten zobrazený na obr. 26:7 (v textu 5.2.3.c) představuje v raně římském (císařském) šperkařství velmi rozšířenou variantu, která vychází z helénistických předloh (srov. Deppert-Lippitz, B., Griechischer Goldschmuck, Mainz 1985, obr.174, 205), a která je relativně častá také mezi římskými importy na našem území (Závist, Stradonice, Kadaň-Jezerka). I když se nejedná o informace, které by bezprostředně souvisely s tématem práce, přesto mohly být tyto šperky zmíněny. K zásnubním a snubním prstenům (str.46) viz. Henkel, F., Die römische Fingerringe der Rheinlande und der benachbarten Gebiete, Berlin 1913, s. 337-339 – lze litovat, že tato publikace byla při vypracovávání práce zcela opomenuta, protože, ač vyšla již před sto lety, obsahuje velké množství materiálu k provinciálním prstenům a řadu dalších obecněji koncipovaných kapitol o tom typu šperku.

Posledně analyzovaná skupina – spony není zpracovávána v celé šíři variant, autorka vybrala zejména typy rozlišitelné na náhrobních monumentech. Zajímavé jsou „obdélné“ spony, s nimiž se nesetkáváme ve sledovaných provinciích v archeologickém materiálu, ale pouze na náhrobcích. Představují, podobně jako celá řada dalších nově se objevujících prvků, doklad o pronikání orientálního vlivu do Pannonie, související s přesuny vojenských jednotek.

V závěrečné kapitole se autorka zaměřuje hlavně na informace k obsahu práce, i když shrnuje i dosažené výsledky. Největším kladem práce je zejména přehledné roztřídění reálných šperků a nalezení ikonografických paralel k řadě z nich.

Diplomantka v předložené práci prokázala schopnost orientovat se v odborné literatuře a úspěšně s ní pracovat, její práce je promyšleně uspořádaná a pěkně formulovaná. Práci lze doporučit jako vhodný podklad pro obhajobu za účelem získání titulu magistr.

Navrhuji hodnotit práci známkou výborně.

V Praze dne 8.9.2014

Doc.PhDr. Iva Ondřejová. CSc.